

Mezei állatok

Sokféle csodálatos teremtmény lakja a mezőt. Ha kinyitod a füled, hallhatod a tücsök ciripelését, rovarok döngicsélését, a bokrok között bujkáló madarak éneket. A fűben ücsörögve színpompás virágokban, tarka lepkeszárnyakban gyönyörködhetsz. Mennyire ismert a mező állatait? Megtudod, ha megpróbáld a helyes sorrendbe forgatni a kockákat. Keresd meg a felső kockán látható állatok táplálékát, alattuk a hozzájuk tartozó kültakarót, majd azt, hogy miből fejlődik ki az állat! Ha ügyesen forgattad a kockákat egy sorban saját anyanyelveden értelmes szót kaptál.

Polné zvieratá

Mnoho rôznych obdivuhodných stvorení obýva krajinu. Keď si otvoríš uši môžeš počuť cvrlikanie cvrčkov, šuchotanie chrobákov a spev vtákov, ktoré sa ukrývajú v krovinách. Učupený v tráve sa môžeš kochať pestrofarebnými kvetmi a motylími krídlami. Nakoľko poznáš poľné zvieratá? Môžeš ich spoznať, keď sa pokúsiš usporiadať kocky v správnom poradí. Nájdì k zvieratám, ktoré sú na hornej kocke ich potravu, pod nimi k nim patriaci povrch tela, potom z čoho sa vyvinú! Keď si šikovne otáčal kocky, v jednom rade si dostal zrozumiteľné slovo vo vlastnom jazyku.

Meadow creatures

Various wonderful animals live in the meadow. If you listen carefully you can hear crickets chirping, bugs bumbling and birds singing hidden in the shrubs. Sitting in the grass you can admire the rich colours of flowers and butterflies. How well do you know these creatures? You can put yourself to a test if you try to turn the cubes in the right position. Look for the food of the animals on the top cube, then their outer covering and last its first stage of their development. If you are clever you are rewarded with a meaningful word.

1.

Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság
3758 Jósvafő, Tengerszem oldal 1.
www.anp.hu

www.nf-int.org

Správa Národného parku Slovenský kras
Biely kaštieľ č.188, 049 51 Brzotín
www.sopsr.sk/slovensky_kras

Lepkelegelő

A mezők, füves területek könnyed repülésű színfoltjai a lepkék. Szárnyaik színét apró, tetőcserépszerűen elhelyezkedő színes kitinpikkelyeknek köszönhetik. A színjátszó lepkék szárnyának meglepő színváltó tulajdonságát különleges szerkezetű kitinpikkelyek okozzák.

A hernyók erős rágó szájszerveit a felnőtt lepkéknel a locsolótömlőszervűen felcsavarható pödörnyelv váltja fel, amely csak folyékony táplálék felvételeire alkalmas. A lepkék szinte minden erőteljes illatú folyadékot szívesen szívogatnak, ami nem csak nektár lehet, hanem akár friss trágya is. Évente 1–3 új nemzedéket van, a telet különböző fejlődési állapotban vészlik át.

Egyes boglárkalepkék egyedfejlődésük során „hangyavendégge” válnak: a hernyók hangyaboltyokba vitetik magukat a dolgozókkal, amelyek a bolyban őket mintegy házállatként etetik (vagy ők eszik a hangyalárvákat).

A bogáncslepke és az Atalanta lepke a vándorlepkék közé tartoznak: a Földközi-tenger környékéről érkezett egyedek nálunk szaporodnak, de áttelelni nem képesek, így télen visszatérnek az enyhébb éghajlatú vidékekre.

Motýlia „pastva”

Farebné poletujúce škvírky nad poliami a lúkami sú motýle. Farbu ich krídlam dávajú drobné šupinky, ktoré sú usporiadane ako škridle na streche a tiež aj ich rôznofarebnosť.

Silné hryzáky húsenic, sa u dospelých motýlov premenia na skrútený jazyk, ktorý je schopný prijímať len tekutú potravu. Motýle radi cicajú akúkoľvek prenikavo voňajúcu tekutinu, čo nemusí byť len nektár, ale môže to byť aj čerstvá močovka. Ročne majú 1 až 3 generácie a zimu prečkajú v rôznych vývinových štadiách.

Niekteré druhy Modráčikov sa pri svojom vývine stanú „hostami mravcov” (alebo požierajú mravčie larvy).

Kis színjátszólepke
Dúhovec menší
Purple Emperor

Butterfly pastures

The light-winged butterflies are the gems of meadows and other grasslands. Tiny colourful chitin scales cover their wings like roof tiles, forming distinct patterns. The spectacular iridescent quality of Emperors is due to the unique structure of their chitin scales.

The strong mouth part of caterpillars is replaced by the proboscis in adult butterflies, consisting of two tubes held together by hooks and separable for cleaning and coiled up in resting position. This letter organ is suitable only for sucking liquids, and indeed butterflies are attracted by any strong smelling liquid be it nectar of flowers or fresh dung. There can be one to three new generations annually and they survive winter in different stages of their lifecycle.

Some Blue species become “guests” with ants at certain phase of their development.

The caterpillars are carried inside the mound by ant workers, and the ant colony feeds on the sweet liquid produced by the caterpillar (or in case of other species it is the caterpillar that feeds on ant larvae).

Halálfejes lepke
Lišaj smrithlav
Death's-head Hawkmoth

LEGEK:
Európa legnagyobb lepkafaja a halálfejes lepke (Acherontia atropos) – 12,5 cm-es szárnyfeszításválság.

ZAUJÍMAVOSTI:
Najväčší motýľom Európy je Lišaj smrithlav (Acherontia atropos) – rozpätie krídel má 12,5 cm.

SUPERLATIVES:
The biggest butterfly species in Europe is the Death's-head Hawkmoth. Its wingspan can be as wide as 12.5 cm.

Húsenice sa nechajú preniesť mravcami do mraveniska, kde sa o nich starajú skoro ako o domáce zvieratá. Babôčka bodliaková a Babôčka admirálka, patria medzi stáhovavé motýle. Jedinečne, ktoré k nám priletia z mediterálnej oblasti, sa u nás rozmnôžujú, ale nie sú schopné u nás prezimovať, preto sa na zimu stáhujú do miernejšieho klimatického pásma.

The Painted-lady and the Red Admiral are migrating butterflies. They breed here, but they winter in the Mediterranean region.

2.

Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság
3758 Jósvafő, Tengerszem oldal 1.
www.anp.hu

www.nf-int.org

Správa Národného parku Slovenský kras
Biely kaštieľ č.188, 049 51 Brzotín
www.sopsr.sk/slovensky_kras

Nyomkereső

Stopár

The foot print detective

Amíg idáig elértél, erdőn-mezőn át vitt az utad. Biztosan megfigyelted a különböző, kisebb-nagyobb állatok nyomait a földön. Mik lehettek? Mókus, borz, vagy talán vadmacska? Kövesd a nyomokat a terepasztalon, és megismerheted őket!

GÍMSZARVAS BIKA
JELEŇ LESNÝ SAMEC
RED DEER (MALE)

GÍMSZARVAS TEHÉN
JELEN LESNÝ SAMICA
RED DEER (FEMALE)

ŐZ
SRNEC LESNÝ
ROE DEER

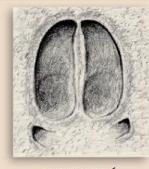
FARKAS
VLK DRAVÝ
WOLF

RÓKA
LÍŠKA HRDZAVÁ
RED FOX

NYEST
KUNA SKALNÁ
BEECH MARTEN

VADDISZNÓ
DIVIAK LESNÝ
WILD BOAR

MUFLOWN
MUFLON

MÓKUS
VEVERICKA OBYČAJNÁ
RED SQUIRREL

HIÚZ
RYS OSTROVID
LYNX

VADMACSKA
MÁČKA DIVÁ
WILD CAT

GÖRÉNY
TCHOR TMAVÝ
POLECAT

NYUSZT
KUNA LESNÁ
PINE MARTEN

MEZEI NYÚL
ZAJAC POLENÝ
HARE

PATKÁNY
POTKAN
RAT
EGÉR
MYŠ
MOUSE

SÚN
JEŽ TMAVÝ
HEDGEHOG

ÜRGE
SYSEL PASIENKOVÝ
EUROPEAN GROUND
SQUIRREL

BORZ
JAZVEC LESNÝ
BADGER

MENYÉT
LASICA MYŠOŽRAVÁ
LEAST WEASEL

Cesta cez les a lúky Ťa doviedla až sem. Určite si si všimol na zemi rôzne, či už väčšie, alebo menšie stopy zvierat. Čo to mohlo byť? Veverička, jazvec, alebo divá mačka? Sleduj stopy na tabuli a môžeš sa ich naučiť.

To reach this point you have crossed meadows and forests. Hopefully you have noticed animal footprints of different kind and size. Did you wonder what animal could have left them? A Squirrel, a Badger or a Wild Cat? Follow the footprint on the table in front of you to find out.

3.

Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság
3758 Jósvafő, Tengerszem oldal 1.
www.anp.hu

www.nf-int.org

Správa Národného parku Slovenský kras
Biely kaštieľ č.188, 049 51 Brzotín
www.sopsr.sk/slovkras

Az avar népe

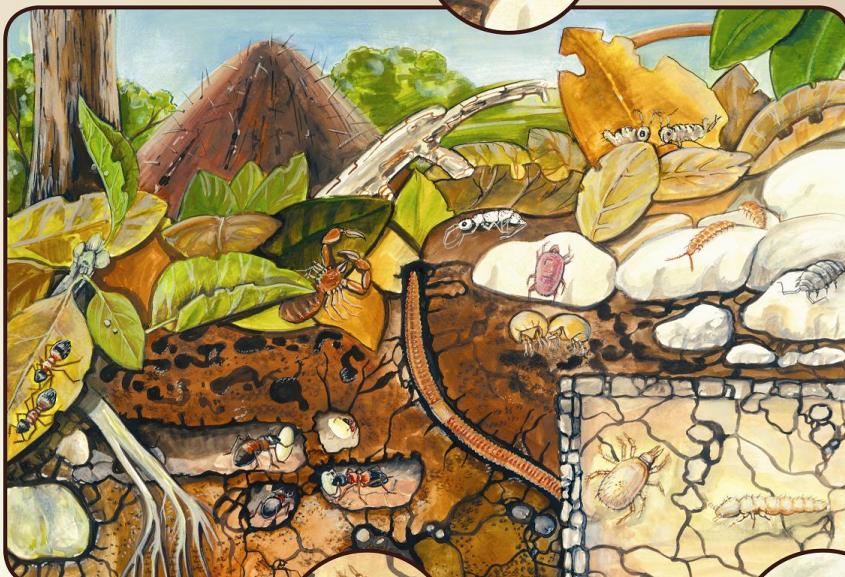
Az őszi lombhullatással a fák átlagosan 10–70 dkg avar juttatnak a talaj 1–1 négyzetméterére, ami lehullásakor feltűnő tömeget képez, nyár elejére mégis szinte nyomtalanul eltűnik. Ezt a takarító munkát sok ezer apró élőlény végezi. A nagyobbak (földigiliszták, ászkarákok) darabolják kisebb részekre a lehullott leveleket, majd további aprítás következik (ugróvillások, páncélosatkák), végül az egészen apró szervesanyag darabkákat baktériumok és gombák fogják a növények számára ismét felvehető szervetlen anyagokká alakítani.

Az alig 3 mm-es áskorpiók ragadózó állatok, a talaj felső szintjének jellegzetes lakói.
Erős ollokkal miatt hasonlítanak a skorpióknak, bár faroktuskék nincsenek.

Sová 3 mm dhé strúrky sú dravé. Sú typickými obyvateľmi vrchnej vrstvy. Kvôli svojim silným klepetámsa podobajú na skorpióny, ale nemajú chvostový bodce.

False Scorpions are common in the upper layer of the soil. Their size hardly reaches 0.03 cm, and while their strong pincers can make them similar to real Scorpions, they do not have a tail and a stinger.

A földigiliszták teste sok-sok egyforma szelvényből áll. minden giliszta egyszerre „fiú” és „lány”.
Telo dázdovky sa skladajú z množstva rovnakých obrúčiek, sú obojpohlavné.
The body of Earthworms is built up of many identical segments. And quite interestingly all Earthworms are "boys" and "girls" at the same time.

A páncélosatkák nagyobbjai kisebb gombostúfaj méretűek, ok mdr az igazi parányok közé tartoznak. Összel tizezerszámára nyüzsgnek a bomló avarban.
Väčšie roztoče sú menšie ako spenďliková hlavička, patria medzi najmenšie živočíchy. Na jeseň sú ich tisícky v opadanom listi.
Mites are the dwarfs of the company. Even the largest ones are comparable only to a pinpoint. The decaying fallen leaves are swarming with them in the autumn.

Az ászkarákok 1,5–2 cm hosszú, szárazföldi rákok, a hasukon lévő két apró, fehér színű szervetlénél lelegeznek.

Žižiavky sú 1,5 až 2 cm dlhé, sú to suchozemské živočíchy, na bruchu majú dva biele dýchacie orgány.

Woodlouse are land crustaceans about 1.5–2 cm of length. They breathe with the help of two small white organs on their belly.

Obyvatelia hrbanku

The people of the fallen leaves

Na jeseň opadá zo stromov v priemere 10 až 70 dkg suchých listov na 1 m², čo je na pohľad veľké množstvo, ale začiatkom leta takmer zmiznú. O toto upratovanie sa starajú tisícky drobných živočíchov. Väčšie z nich (dáždovky, žižiavky), kúskujú opadané lístie na menšie časti, potom nasleduje ďalšie drobenie (chvostokoky, pancierniky) a nakoniec tie najmenšie kúsky premenia rôzne baktérie a huby na anorganické látky vhodné pre rastliny.

Trees shed average 0.1–0.7 kg of leaves on one square metre in the autumn. This is a substantial quantity, but still it disappears almost altogether by summer. Who are the cleaners at work? Larger creatures such as Earthworms and Woodlouse disintegrate the leaves into smaller bits, these fragments then are broken down into even smaller parts by Springtails and some Mites, while the final job is done by fungi and bacteria, thus the decomposed leaves produce essential substance for plants to grow on.

Sabadj szemmel még éppen kivehető lények az ugróvillások. A talaj felszínén élők párak világoskék kisebb ugrásokat megtenni, a talaj mélyebben rétegeiben élőknek nincs farokvillájuk.

Volným okom ledva postranhnutelné živočíchy sú chvostoskoky. Tie ktoré žijú na povrchu majú dvojicu chvostových vidlic, pomocou ktorých vedia poskakováť, tie ktoré žijú pod zemiou tieto vidlice nemajú.

Springtails are of hardly visible size. The ones living above the ground have a pair of tail-like appendages (furcula) enabling them to jump. Those springtails inhabiting lower soil layers lack those furcula.

Amit a fákról tudni kell

Néhány cm magas fűnemű fűz és több mint 100 m magas mammutfenyő, tűlevelű, tobozzal rendelkező, örökzöld lucfenyő (1.) és kocsánytalan tölgy (2.) – sok különbség van közöttük, de mégis minden nyílt fák. A lucfenyő a nyitvatérők közé tartozik, tobozaiban szabadon ülnek a magok, ellen-tében a zárvatermő kocsánytalan tölgy-gyel, ahol zárt burok védi a magot (amit így már termésnek nevezünk). A tűlevelekkel rendelkező fenyők csak látszólag öröközöltek, ez tulajdonképpen folyamatos levélcsere-lódést jelent. Kivétel a leveleit minden ősszel lehullató vörösfenyő (3.). A zárvatermőkre a lapos, széles lomblevelek jellemzők, amelyek minden ősszel, látványos színváltozás után lehullanak. A fák növekedéséről egy osztódó sejtréteg gondoskodik, amely évről-évre két gyűrűt képezi – a kivágott fánál ezek alapján lehet megbecsülni a fák korát.

Ha körülnézel itt is sokféle fát találsz. Meghatározásukban segítenek a gyűjtő-dobozok. Gyűjts össze a földről néhány falevelet és termést, és tess öket a megfelelő dobozba!

Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság
3758 Jásvafő, Tengerszem oldal 1.
www.anp.hu

5.

Čo treba vedieť o stromoch

Pár centimetrov vysoká vŕba bylinná a viac ako sto metrom vysoký sekvojovec mamutí, je ihličnan, ktorý má šísky, vždy zelený smrek (1.) obyčajný a dub zimný (2.) – je medzi nimi veľa rozdielov, ale aj napriek tomu sú to všetko stromy. Smrek obyčajný patrí medzi nahosemenné (javnosnubné) rastliny, v šískach má voľne usadené semená. Pravým opakom je dub zimný, ktorý patrí medzi krytosemenné rastliny, kde uzavretá škrupina chráni semeno (preto ho už nazývame úrodou). Ihličnaté stromy sú vždyzelené len zdanivo, vlastne je to plynulé dorastanie ihličia. Výnimkom je smrekovec opadavý, ktorému na jesenni ihličie opadá. Pre listnaté stromy sú typické ploché, široké listy, ktoré každú jesenni opadnú (3.). O rast stromov sa stará delená bunková vrstva, ktorá každý rok vytvára dva prstence, na vyzrejanom strome sa podľa nich dá určiť jeho vek.

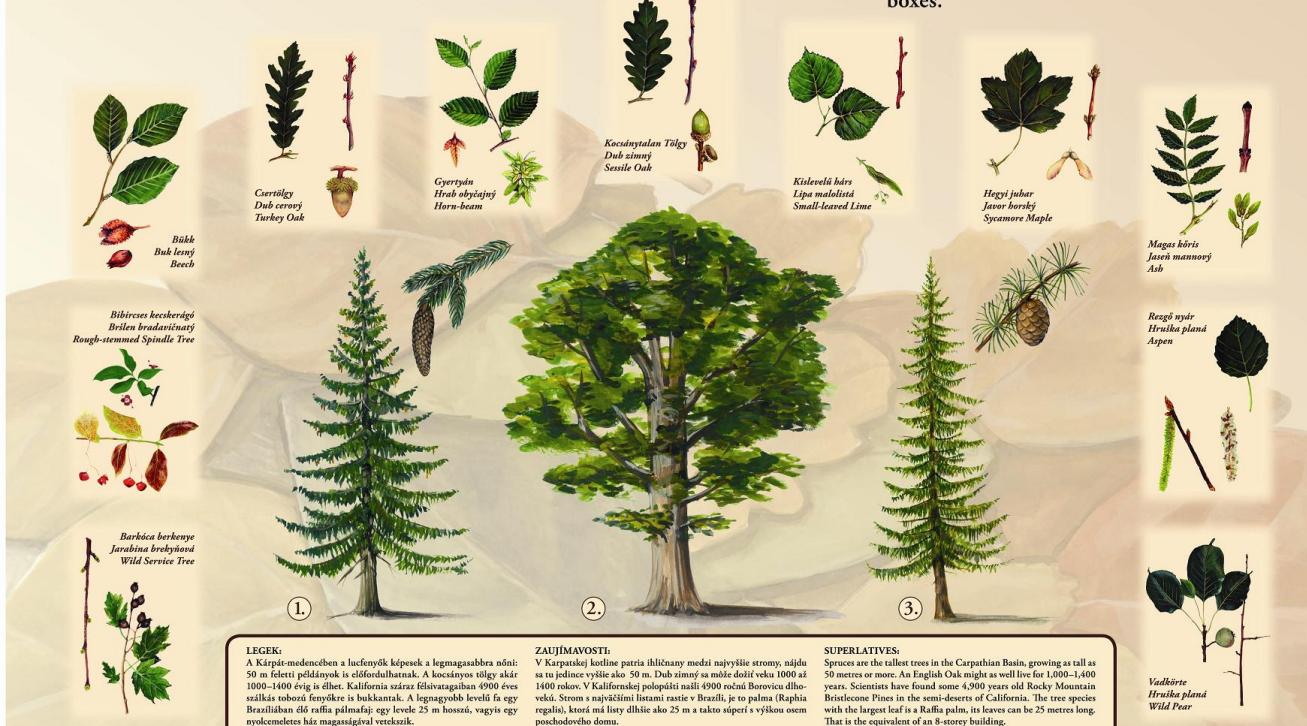
Ked sa tu poobzeraš, nájdeš tu rôzne druhy stromov. K ich určeniu ti pomôžu zberné krabice. Pozbieraj pári listov a plodov a vlož ich do správnej krabice!

What you should know about trees

A grass-like, few centimetres tall Willow, an over 100-metres tall Mammoth tree, an evergreen Spruce with needle-like leaves (1.) and cones, a Sessile Oak (2.) – they have many differences, but they are all trees. The seeds of the Spruce sit in the cone unenclosed, while the seeds of the Sessile Oak are protected by a shell, being a flowering plant (forming acorns). Coniferous trees, like Spruces are only seemingly evergreen they shed their leaves continuously, but not at once, except for the Larch, which sheds its leaves in the autumn. Flowering trees usually have broad leaves, which turn into spectacular colours before they are shed in the autumn (3.). There is a layer of multiplying cells causing the trees to grow, and leaving one double growth ring each year. Thus, counting these rings you can tell the age of a tree.

If you look around you can see many different kinds of trees. You can find hints inside the boxes to identify them. Collect some tree leaves and fruits from the ground and put them in the matching boxes.

www.nf-int.org

Správa Národného parku Slovenský kras
Biely kaštieľ č.188, 049 51 Brzotín
www.sopsr.sk/slovkras

Határtalan hangok

2007. december 21. óta nincsen többé határellenőrzés Szlovákia és Magyarország között. Az 1972-ben létesített Aggtelek-Domica határátkelőhely megszűnt, szabad a zöld határ, ott és úgy lehetünk át a szomszédos országba, ahol, és ahogyan kedvünk tartja. A természeti védelmi területeken természetesen itt is csak a kijelölt turistautakon, tanösvényeken közlekedhetünk.

Az ezt megelőző 62 évben, eleinte szigorúbb majd az idő múlásával fokozatosan engedékenyebb módon fegyveres őrök védték, őrizték az országhatárt. Ezek, az egykori őrbódékhöz hasonló, ún. „fakabátok” sokkal békesebb célokot szolgálnak. Megtudhatod bennük a minket körülvevő állatok, növények nevét magyarul és szlovákul is, sőt, meg is „telefonálhatod” azokat a határon túli „őrszemnek”.

Hlasy bez hraníc

Od 21. decembra 2007 sa skončili kontroly na štátnych hraniciach medzi Slovenskom a Maďarskom. Hraničný prechod Aggtelek-Domica zriadený v roku 1972 zanikol, zelená hranica sa stala voľne prechodná. Ale v chránených územiacach sa môžeme pohybovať len po vyznačených turistických trasách a náučných chodníkoch.

V predchádzajúcich 62 rokoch ju zo začiatku strážili prísnejšie ozbrojení pohraničiari, no postupom času sa stráženia stávalo voľnejším. Tieto „strážne búdky” slúžia na mierovejšie účely. V nich sa dozvieš mená živočíchov a rastlín, ktoré sa tu vyskytujú, po slovensky a aj po maďarsky a dokonca ich môžeš zatelefonovať „strážnemu očku” na druhnej strane hranice.

Cross-border sounds

Border check points were closed on 21 December 2001 between Slovakia and Hungary, and people can cross the state borders freely, but while it is such a great achievement, you must still consider nature conservation constraints.

The Aggtelek-Domica border was strictly guarded by armed forces for 62 years. However, these sentry boxes serve more peaceful purposes. You can learn the name of typical plants and animals both in Hungarian and Slovakian, and you can even “make a phone call” to the cross-border sentinel to report on what you have learnt.

6.

Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság
3758 Jósvafő, Tengerszem oldal 1.
www.anp.hu

www.nf-int.org

Správa Národného parku Slovenský kras
Biely kaštieľ č.188, 049 51 Brzotín
www.sopsr.sk/slovkras

Koľko skočí

V živočíšnej ríši sú jednotlivé zvieratá schopné skočiť veľmi ďaleko vzhľadom na svoju výšku. Na pomoc im slúžia ich svalnaté a často tvarovo nezvyčajné nohy. Chrobáky - Kováčiky majú v sebe zabudovaný tzv. „vystreľovací mechanizmus“.

Vieš tak ďaleko skočiť ako...?

Vieš tak ďaleko skočiť ako blcha, totiž 30 cm? Toľko určite. Koľkonásobne vieš preskočiť svoju výšku, 1,5 alebo 2 krát. Lebo blcha skočí „len“ 30 cm, ale pri dĺžke jej tela 2 až 4 mm je to 75 násobne viac!!! Keby bola veľká ako človek preskočila by kostolnú vežu.

Skákavkovitý pavúk . . . skočí 10 cm, – približne 20 násobok svojej dĺžky.

Az ugrópók . . . . . 10 cm-t ugrik, – testhosszának kb. 20-szorosa.

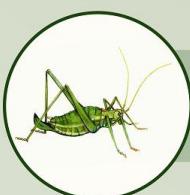
A jumping spider . . . . . jumping 10 cm, i.e. 20 times of its body size.

Blcha . . . . . skočí 30 cm, približne 75 násobok svojej dĺžky.

A bolha . . . . . 30 cm-t ugrik, – testhosszának kb. 75-szöröse.

A flea . . . . . jumping 30 cm, i.e. 75 times of its body size.

Kobylky . . . . . skočia cca jeden meter – približne 20–40 násobok svojej dĺžky.

A szöcske . . . . . kb. 1 métert ugrik – testhosszának 20–40-szerese.

A grasshopper . . . . . jumping approximately 1 m, i.e. 20–40 times of its body size.

Zajac . . . . . skočí cca jeden meter – približne trojnásobok svojej dĺžky.

A nyúl . . . . . kb. 1 métert ugrik – testhosszának 3-szorosa.

A hare . . . . . jumping approximately 1 m, i.e. 3 times of its body size.

Žaba . . . . . skočí cca 1,5 metra – približne 15 násobok svojej dĺžky.

A béká . . . . . kb. 1,5 métereset ugrik – testhosszának 15-szöröse.

A frog . . . . . jumping approximately 1.5 m, i.e. 15 times of its body size.

Vlk . . . . . skočí 3,6 metra – približne 2,5 až 3 násobok svojej dĺžky.

A farkas . . . . . 3,6 métereset ugrik – testhosszának 2,5–3-szorosa.

A wolf . . . . . jumping approximately 3.6 m, i.e. 2.5–3 times of its body size.

Ugrató

Az állatvilág egyes tagjai testméretük-höz képest óriási ugrások megtételére képesek. Mindebbel izmos és speciális felépítésű hátsó lábaik vannak a segítséggükre. A pattanóbogarak saját, beépített kilövőszervekkel rendelkeznek.

Tudsz-e akkorát ugrani, mint...?

Tudsz-e akkorát ugrani, mint a bolha, vagyis 30 cm-t? Annyit biztosan. És vajon a testhosszod hányszorosát tudod megugrani? 1,5–2-szeresét? A bolha ugyanis „csak” 30 cm-t ugrik, de ez 2–4 mm-es testhosszának a 75-szöröse!!! Ha ember nagyságú lenne, átugraná egy templomtoronyt.

Jump!

Some creatures can jump or leap enormous compared to their body size. They owe this ability largely to their strong muscular legs often with a special build-up. The Click Beetles posses an unusual click mechanism that bounce them in the air.

Can you jump as much as...?

Can you jump as high as a flea, i.e. 30 cm? Most probably you can. But how many times of your body size can you jump? 1.5 or 2 times? Although the flea jumps only 30 cm, it is 75 times of its 0.2–0.4 cm body length!!! Were it man-sized it would jump over the belfry.

Pece na pálenie vápna

Pálenie vápna znamenalo dôležitý zdroj príjmov pre ľudí okolitých obcí, hlavne Kečova a Aggteleku. Ešte aj dnes môžeme vidieť pozostatky týchto pecí v doline Baradla a pri Kečovskom potoku. Remeslo sa spravidla dedilo z otca na syna. Vydolovaný kameň starostlivo vytriedili, pec postavili do pravidelného kruhu, kúrili v nej drevom, ktoré pochádzalo z okolitých lesov a z čistenia pasienkov. Pálenie trvalo asi 70 až 72 hodín, počas ktorého museli neustále priklaďať drevo na oheň. Túto robotu robili dvaja - tria ľudia, ktorí sa striedali. Počas pálenia prespávali v malých chatičach. Po vychladnutí pece vypálené vápno pozbierali a s konským povozom ho rozvážali do okolitých miest a dedín.

Mészégető kemence

A mészégetés fontos, egész évi megélhetési forrást jelentett a környező falvak, különösen Aggtelek és Kecső népe számára. Kemencéhelyek sora található ma is a Baradla-völgyben és a Kecső-patak mentén. A mesterség rendszerint apáról fiúra szállt. A kifejtett követ gondosan kiválogatták, a kemencét szabályos kör alakban rakták meg, és az erdők, legelők tisztításából származó fával, cserjével fűtötték. Egy-egy kemence 70–72 órán át izzott, addig folyamatosan fűteni kellett. Ezt a munkát ketten-hárman végezték felváltva. Az égetés idején a kemence mellett épített aprócska kunyhókban éjszakáztak. Kihűlés után a porózussá vált meszet fel-szedték és lovaskocsin szállították a környékbeli falvakba, városokba.

Lime kiln

Lime-stone burning used to be an important, all-year round activity and income for the population of nearby villages, particularly Aggtelek and Kečovo. Several sites of former kilns can still be found along the Baradla and Kečovo valleys. This trade was inherited from father to son. The quarried limestone lumps were carefully selected and an egg-cup shaped structure was built of them. The kiln was fuelled for 70–72 hours with the wood of the surrounding forests. Keeping up the fire continuously took two-three people's work, and they stayed overnight in a small shelter built next to the kiln. After the kiln became cold the porous burnt lime was loaded on horse-drawn carts to sell it elsewhere.

8.

Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság
3758 Jósvafő, Tengerszem oldal 1.
www.anp.hu

www.nf-int.org

Správa Národného parku Slovenský kras
Biely kaštieľ č.188, 049 51 Brzotín
www.sopsr.sk/slovkras

Líščia nora

Líšky väčšinou obsadia podzemnú dutinu, ale často sa nastáhujú aj do dutiny po jazvecoch. Keď je tento podzemný labyrint rozsiahlejší môžu ho obývať spoločne. Táto nora má niekoľko východov. Pokiaľ sa v blízkosti nenachádza jazvec, líška si vyhľiba noru sama. Pri výbere miesta je dôležité, aby bolo na výslnnom mieste a bolo dobre maskované. Nora je centrom lovného teritória, podľa charakteru krajiny, potravínovej ponuky a počtu líšok sa môže obsadené teritórium rozprestierať na ploche 5 až 50 k m². Líšky dobre a vytrvalo bežia a zväčša lovia samostatne.

Hlavnú potravu tvoria menšie stavovce, veľmi obľubujú pomaly sa pohybujúce hraboše. Občas konzumujú aj chrobáky a ovocie. Mláďatá sa rodia od polovice marca do polovice apríla, v jednom vrhu ich môže byť 4 až 5. Narodené mláďatá pokrýva tmavosivá srst. Z nory začnú vychádzať, keď majú šest týždňov.

Kotorék

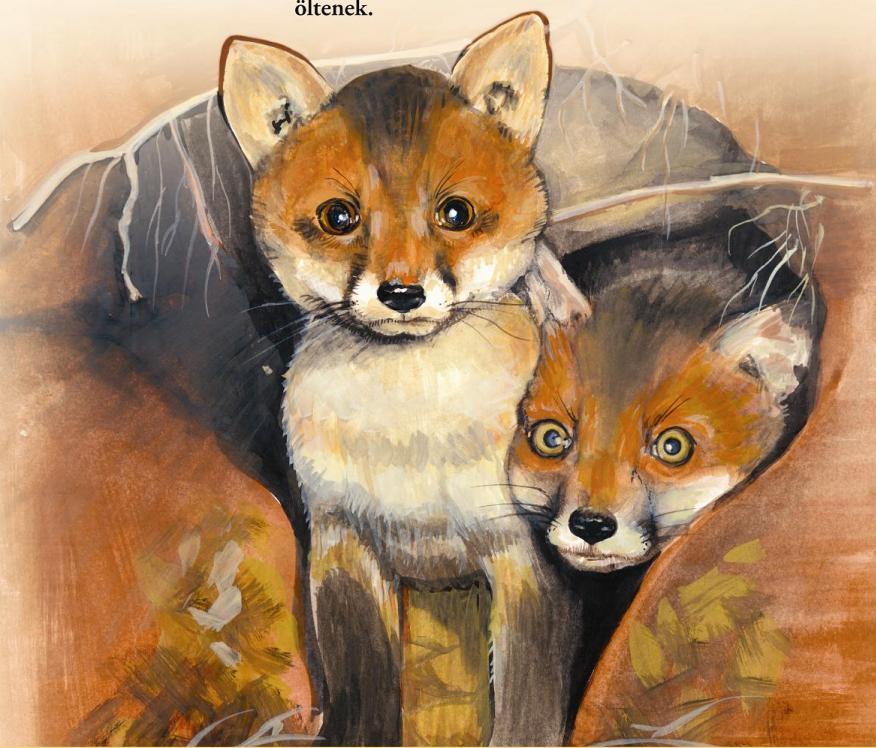
A rókavár többnyire földi üreg, amit nemritkán borzoktól foglalnak el, de ha a járat- és kamrarendszer elég kiterjedt, úgy hosszan együtt is lakhatnak velük. A járatrendszernek több kijárata van. Ha borzlyuk nincs a közelben, a róka magának ás kotoréket. A hely megválasztásakor fontos szempont a napos fekvés és a rejtsésg. A vár a vadászterület központja, amely a táj jellegétől, valamint a táplálékkínálattól és az egyedsűrűségtől függően 5–50 km²-re terjedhet ki. A róka jól és kitartón fut, jórészt egyedül vadászik.

Többnyire kisebb gerincekkel táplálkozik, különösen kedveli a lassú mozgású pockokat. Időnként rovarokat és gyümölcsöket is fogyaszt. Március közepétől április közepéig születnek a kölykök, egy-egy alomban 4–5. Az újszülöttök testét sötétszürke szőrzet borítja, ám mire 6 hetes korukban először elhagyják az almot, már szüleikhez hasonló vörhenyes bundát öltének.

The den

The fox den is quite often a passage in the ground previously used by badgers, or if the system is extensive enough, and has several entrances, in fact, the two species can live in it together. Where no badgers live around, the fox digs its own den. The site is selected very carefully, as it has to be sunny but hidden. It is also the centre of the hunting territory, which can be as large as 5–50 sq km depending on the terrain and the density of prey and foxes.

Small mammals make up the majority of its prey. It particularly likes the easy to catch voles. However, it also eats insects and fruits occasionally. The 4–5 cubs are born between mid-March and mid-April. The new-born cubs are dark grey but when they first leave the den after 6 weeks their fur becomes reddish similar to their parents.

9.

Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság
3758 Jósvafő, Tengerszem oldal 1.
www.anp.hu

www.nf-int.org

Správa Národného parku Slovenský kras
Biely kaštieľ č.188, 049 51 Brzotín
www.sopsr.sk/slovkras

Liečivé rastliny „Vo svete sa nájde liek na každú chorobu” (Paracelsus)

Fűben fában orvosság „A világon minden bajra megvan a gyógyír” (Paracelsus)

Medical herbs “There is a remedy for all diseases.” (Paracelsus)

Liečivé účinky určitých rastlín poznajú bylinkárky už po dlhe stáročia. Keď sa porozhladneš, aj tu z nich pár nájdeš.

Bizonyos növények gyógyhatását évszázadok óta ismerik a falusi füves asszonyok. Ha körülnezel, itt is találsz belőlük néhányat.

The healing qualities of many plants have been known in folk medicine for centuries. There are sure to be some such herbs around here, too.

Šípky a drienky sú dôležitým zdrojom vitamínu C, ktorý zvyšuje odolnosť organizmu.
Csipkebogyó és húsos som: fontos C-vitamin forrás, a szervezet ellenálló képességét növeli.
Rosehip and European Cornel: important sources of vitamin C and boosts the immune system.

Žihľava všeobecne posilňuje, čistí krv, je močopudná, má liečivé účinky na zápal močového mechúra, reumy, dny, kožné ochorenia, proti vypadávaniu vlasov, na vysoký tlak a na brušný katar.
Csalán: általános erősítő, vértisztító, vizelethajtó, hólyaghurut, reuma, köszvény, bőrbetegségek, hajhullás, magas vérnyomás, és gyomorhurut ellen is jóteköny hatással bír.
Nettle: general tonic, purifies the blood, and has diuretic effect; it is beneficial in cases of rheumatism, arthritis, skin diseases, thinning and falling hair, high blood-pressure, and gastritis.

Myší chvost (rebríček), sa odporuča pri chorobách žaludka, črev a žlčníka, napomáha tráveniu a liečeniu rán. Má priaznivé účinky aj na gyniologické problémy.
Cickafarkfű: gyomor-, bél- és epebántalmaknál ajánlható, segíti az emésztést, a sebgyógyulást. Nőgyógyászati problémákra is jóteköny hatású.
Yarrow: effective to cure intestinal and bile, as well as gynaecological problems; helps digestion and heals wounds.

Repík lekársky: požívajú ho proti zápalu hrdla a má aj sťahujúce účinky.
Apróbojtorján vagy párlófű: összehúzó szer, a száj- és torok gyulladásainak kezelésére használják.
Common agrimony: it is an astringent (shrinking body tissues), and curative of mouth and throat inflammations.

Hloh: volajú ho aj „liečivá rastlina srdca”, lebo má posilňujúce a ukludňujúce účinky na srdce.
Galagonya: a „szív gyógynövényének” is nevezik, mert bizonyítottan jó szíverősítő és színyugtató.
Common Hawthorn: the herb of the heart, as it is beneficial for cardiac insufficiencies.

Dúška materina: používajú ju pri nadúvaní, nechutenstve, kašlaní, kŕčoch a čiernom kašli. Používa sa aj ako korenina do jedál.
Kakukkfű: szélbántalmak, étvágytalanság, köhögés és görcsök, szamárköhögés ellen alkalmazzák. Fűszerként is sokan ismerik.
Thyme: it enhances appetite, soothes coughs and spasms, and has an antiseptic effect. It is also a great spice.

Na území národných parkov je zber liečivých rastlín podmienený povolením.

A nemzeti parkok területén a gyógynövények gyűjtése engedélyhez kötött!

Warning! Collecting herbs in national parks requires permit.

10.

Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság
3758 Jósvafő, Tengerszem oldal 1.
www.anp.hu

www.nf-int.org

Správa Národného parku Slovenský kras
Biely kaštieľ č.188, 049 51 Brzotín
www.sopsr.sk/slovkras

Vnímaj chodidlami

Unavil si sa? Čo by si povedal na masáž chodidiel? Vyzuj sa a vyskúšaj si, aké je to dobré naboso! Ako ťa šteklí tráva, hladká piesok, aká je drsná kôra stromov a že kamienky tak veľmi ani nepichajú.

Talpalás

Elfáradtál? Mit szólnál egy talp-masszázhöz? Vedd csak le a cipődet, és próbáld ki milyen jó mezítláb! Hogy csiklandoz a fű, simogat a homok, milyen érdes a fakéreg, és hogy a kő egyáltalán nem is szűr olyan nagyon!

Footing

Are you tired? What about a foot massage? Take your shoes off and walk a bit bare-footed. Is it not wonderful how the grass tickles or the sand caresses you skin? Can you feel the coarse surface of the bark of a tree? And the stone is not that sharp, is it?

11.

Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság
3758 Jósvafő, Tengerszem oldal 1.
www.anp.hu

www.nf-int.org

Správa Národného parku Slovenský kras
Biely kaštieľ č.188, 049 51 Brzotín
www.sopsr.sk/slovkras